

80. rocznica rozbicia komunistycznego więzienia św. Michała w Krakowie

18.8.2026 - | Instytut Pamięci Narodowej

18 sierpnia 2026 r. złożyliśmy hołd żołnierzom Zgrupowania Partyzanckiego „Błyskawica” w 80. rocznicę rozbicia przez nich więzienia św. Michała w Krakowie, w którym komuniści przetrzymywali członków podziemia niepodległościowego.

Pod tablicą pamięci przy ul. Poselskiej 3 kwiaty złożyła Małgorzata Paliwoda, wdowa po zmarłym przed dziesięciu laty uczestniku akcji mjr. Zbigniewie Paliwodzie, której towarzyszył syn Wojciech Paliwoda. Wiązanki złożyli także m.in. dyrektor Muzeum Archeologicznego w Krakowie dr hab. Jacek Górski, prezes Stowarzyszenia Odra-Niemen Oddział Małopolski Tomasz Konturek oraz zastępca dyrektora krakowskiego oddziału IPN dr Michał Wenklar.

- Szacuje się, że łącznie w tego typu akcjach uwolniono około czterech tysięcy działaczy konspiracji. Komunistyczna władza była w ten sposób kompromitowana, konspiratorzy wracali do pracy podziemnej, a społeczeństwo odzyskiwało choć trochę nadziei, że może jeszcze nie wszystko stracone, skoro podziemie jest w stanie dokonywać takich akcji - mówił w swoim wystąpieniu dr Wenklar.

Po uroczystości na ul. Poselskiej pojechaliśmy na Cmentarz Rakowicki, gdzie spoczywają Irena Odrzywołek, współpracująca z podziemiem niepodległościowym strażniczka więzienna, która została rozstrzelana w grudniu 1946 r. oraz Bolesław Pronobis, organizator i uczestnik akcji uwolnienia więźniów.

Rozbicie więzienia św. Michała

Budynek obecnego Muzeum Archeologicznego pod koniec XVIII wieku został przez władze zaborcze odebrany karmelitom bosym. Austriacy urządzili w nim więzienie (tzw. więzienie św. Michała). Po 1945 r. gmach przejęło komunistyczne Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego, a cele zaczęli wypełniać żołnierze Armii Krajowej i Narodowych Sił Zbrojnych.

18 sierpnia 1946 r. żołnierze 6. Kompanii Zgrupowania Partyzanckiego „Błyskawica” uwolnili z więzienia św. Michała 62 osoby, w większości więźniów politycznych. To była jedna z najbardziej spektakularnych akcji członków drugiej konspiracji. Wyjechali z bazy w Podgórzu zdobyczą ciężarówką. Używając fałszywych dokumentów wkroczyli do więzienia. Wewnątrz, dzięki współpracującym z podziemiem strażnikom, czekali już uzbrojeni więźniowie. Cała akcja przebiegła bez jednego wystrzału. Około 30 spośród ponad 60 uwolnionych osób pomieściła ciężarówka, którą pod oknami Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego przy pl. Inwalidów odjechały w kierunku Miechowa.

Akcja powiodła się m.in. dzięki pomocy Ireny Odrzywołek, młodej strażniczki więziennej, która podjęła współpracę z podziemiem niepodległościowym. Jest ona jedną z osób, których szczątki zostały zidentyfikowane w ramach działań IPN. Spoczęły 18 sierpnia 2023 r. w Kwaterze Żołnierzy Podziemia Niepodległościowego 1939-1963 na Cmentarzu Rakowickim.

W tym samym miejscu 26 lutego 2025 r. złożyliśmy odnalezione i zidentyfikowane przez IPN szczątki Bolesława Pronobisa ps. „Ikar”, „Szczербiec”, żołnierza 16 pp AK, dowódcy oddziału partyzanckiego

„Huragan”, organizatora i uczestnika rozbicia więzienia św. Michała. Na początku 1946 r. został on aresztowany przez funkcjonariuszy PUBP w Będzinie i osadzony w krakowskim więzieniu. Będąc więźniem wziął udział w akcji żołnierzy „Błyskawicy”.

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/246300,80-rocznica-rozbicia-komunistycznego-wiezienia-sw-Michala-w-Krakowie.html>